

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Johannis Meyeri S. Literarum Doct. & Prof. Uxor
Christiana Sive De Conjugio Inter Duos Deque Incestu Et
Divortiis, Dissertationes Tres**

Meier, Johannes

Amstelædami, 1688

Cap. II. Peccavit Lamech duas ducens uxores.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40272

Et Eva creati sunt, ac si viginti annos jam essent nati, statura, voluntate & facultate gaudentes magna & multa, juxta potestatem Regis, qui eos creavit. Ut etiam mundus inhabitaretur, placuit Deo Benedicto, ut Eva filios & filias pareret ex uno ventre. Sicut enim pater e terra natus, & mater ex costa, præter naturæ ordinem, ita filii, quos genuerunt, fructificaverunt, & copiose producti sunt, non naturali modo. Et quamvis illo die, quo creati parentes, filii concepti sint in Paradiso, non est tamen mens Sapientum, quod apud me dubium non est, quod ibidem sint generati, quia geniti sunt extra Paradisum in illa terra, in qua Paradiso expulsi commorati sunt. Ex quibus omnibus planum est, in Sectione illa biblica (Gen. iv. 1. & seqq.) rem vere gestam, & simul variam, que ibi latet, Sapientiam, contineri, absque omni dubio & disceptatione. Ideoque eam ita explanabo juxta literam, ut simul doctrinas inde mysticas & res significativas eliciam, quemadmodum feci in sectione superiore.

Ita rectissime istud commentum confutavit Abarbenel. l. c. f. 25. 2. 3. Quamvis enim mos Scripturarum, proponendi quandoque tanquam historice gesta, quæ non nisi parabolice intelligenda, cujusmodi in utroque Instrumento complura, in limine tamen Historiæ, & principio rerum omnium fingere parabolam, & ambigere de rei gestæ veritate, & absurdissimum est, & verant historici simplicissimus stylus, circumstantiæ temporis, loci, nominum, parentum, nativitatis, liberorum, quorum vestigia passim apud Ethnicos scriptores, vitæ, rerum gestarum, mortis, & omnia veræ historiæ criteria seu characteres, strictim utur omnia percenseantur. Aut vocandæ erunt parabolæ, quæ passim in historiis Abrahami, Josephi, Pharaonis, Mosis, Josuæ, Samsonis, Jonæ, & similibus, sacræ literæ tradunt.

C A P U T II.

Peccavit Lamech duas ducens uxores.

Primus igitur Polygamus, quem refert sacra pagina, Lamechus, filius Methusæ, a quo quintus narratur Gen. iv. 19. 23. argumentum nobis præbet, polygamiam esse illicitam, quia inventum est hominis impii, contra primam Institutionem, quicquid secus ex historia Mosaica contrarium sentientes collegisse videantur, quorum argumenta in pauca contraham. Athanasius p. 184. 185. 204. 205. & qui in sec-

nam

nam producuntur ab Arcuario p. 107. & seq. dubitant, an Lamechus in Ante-diluvianis primus & unicus fuerit polygamus, contrarium potius suspicantes ex *Bereschit Rabba*, & *πολυτεκνία*, Kajinique condita civitate. 2. Si vel concedant, primum fuisse, probari tamen primo volunt, polygamiam esse peccatum, antequam ille ideo convitiis prociudatur. 3. Ipsum potius ut virum pium describi & bonum patremfamilias, a Deo benedictum & insignibus artificii donatum contendunt. 4. Dubium esse, an homicida fuerit. Et si vel talis fuisset, id nihil præjudicare polygamix, cum sæpe in sceleratissimo lateat virtus, & inventores rerum bonarum sæpe sint malæ notæ homines. 5. Scripturam ejus factum (matrimoniale) tanquam singulare & heroicum antea inauditum recensere, quod præter morem communem, posthabito polygamias odio a Diabolo post lapsum instillato, primus deliberato consilio duxerit duas uxores. Plerosque veterum Abrahamum, Jacobum, Davidem, non dedita opera & præmeditate, sed occasione data, ad polygamiam processisse; sed Lamechum deliberata mente, juxta primam institutionem Gen. 1. 28. *crescite & multiplicamini*. 6. Sibi mirum videri, ait Theophilus, cur Lamechus, ut primus auctor polygamix a plerisque modernis Hieronymum & Lyranum sequentibus, fugilletur, & Jacobus, Abrahamus, David, Salomo, Abia, cæterique omnes excusentur. 7. Lamechum nunquam a Spiritu S. reprehensum ob polygamiam, neque verbis neque factis a Deo punitum, cum Deus tamen soleat delictum prima vice perpetratum severissime coarguere, ne illud peccator repetat, sicut factum in Adamo, Kaino & Davide adultero.

II. Respondebimus strictim ad singula, lectorumque arbitratui subjiciemus. Cum Moses, qui historiam antediluvianam paucis capitibus absolvit, hoc factum Lamechi tanquam extraordinarium designavit, hæcenus in ipsa posteritate Kaini, fatente Theophilo, inauditum, quod *duas uxores acceperit*, contra institutionem & præter consuetudinem, procul omni dubio primus fuit polygamus; etsi adduci non possim, ut credam, in antediluvianis, quia solus memoratur, unicum fuisse, qui hoc peccato se contaminavit. Filiis enim Dei, quo titulo pii & fideles insigniuntur, accipientibus filias hominum, impiorum & infidelium, uxores ex posteritate Kaini, Gen. vi. 1--5. non defuisse videntur, qui Lamechi

chi factum imitantes plures uxores vel pellices, quot & quas voluerint, sibi fociarint: quemadmodum Menochius ex eo, quod commate i. *filias procreasse* dicuntur, colligit, plures foeminas masculis esse genitas, idque medicamentis procuratum, ut singuli pluribus foeminis fruerentur.

III. Lamechi quidem seculo, atque eo, quod inde ad diluuium intervenit, traditio prisca est, in *Bereschith Rabba*, Sect. 22. כן היו אנשי דור הממול עושין אחד מהן לוקח לו שתי נשים אחת לפריה ורביה ואחת להשמיש זו שדחתה לפריה ורביה הייתה יושבת כאלו אלמנה בתיה וזו שדחתה להשמיש היה משקה כוס של עיקרים שלא תלך והיתה יושבת אצלו מקוטטת כוונתה היינו הך דאיתמר רועה עקרה וגומר *Sub diluuii tempora hominum morerat, ut pro libitu binas sibi quis duceret uxores, alteram prolis gratia, alteram in concubitum. Ea autem, qua prolis gratia haberetur, velut vidua quamdiu superstes esset, debebat. Sed ea, qua in concubitum adhiberetur, sterilitatis poculum exhaurire solebat, ut sterilis redderetur, & juxta virum accumbere solita, velut meretrice habitu ornabatur. Quod innuitur verbis illis (Job. xxiv. 21.) pavit sterilem, qua non peperit, sed viduae bene non fecit. Eadem repetit R. Sal. Jarchi Commentario ad hanc historiam de Lamechi uxoribus, atque ad Jobi xxiv. 21. Et Lamechi uxorem Adam prolis gratia, alteram, nomine Zillam, in concubitum adhibitam volunt.*

IV. Sed praeterquam quod falsitatis arguat glossam Rabbincam pagina sacra, qua testatur, ambas Lamechi uxores, Adam & Zillam foecundas fuisse & liberos peperisse; unde R. Isaac ben Aramah in עקרה יצחק fol. 30. col. 2, scribit, *Mirum hoc est, cum scriptum sit וזלה גם היא ילדה* Et Zilla peperit ipsa quoque (Gen. iv. 22) *Dicendum ergo ipsis, eam bibisse illud poculum, sed nihil ei profuisse: pariter R. Bechai Comm. in Legem fol. 15. col. 4. Etiam Zilla peperit במעשהו לכן ולא הועיל זרע ולא הוציא ממנה זרע והוציא להוציא ממנה זרע ולא הועיל לכן במעשהו לכן* invito Lamecho; *Deo ex ea semen producente, ut artes ad sterilitatem inducendam adhibita Lamecho non prodesse.* Quis tam vacors sit, qui credat, sterilitatis illud poculum, & contemptum uxoris, qua prolis gratia adhibita, Deum habuisse auctorem? in dubium licet vocare nolimus, corruptos ejusmodi mores tunc obtinuisse. Neque hoc factum probabitur nostris polygamiae defensoribus, qui prolis gratia plures uxores ducendas esse contendunt.

V. Deinde falso supponitur, civitatem tunc condi non potuisse a Kajino, nisi polygami fuerint homines ante Lamechum, haud fecus

secus ac Præadamitæ inde falso concludunt, alios homines fuisse ante Adamum. Cum enim cædes Abelis contigerit anno 128. aut 129. Adami, postquam ædificavit civitatem, forte ut in ea tutus esset a feris & hominibus, Abelis cædem ulciscens; & Sethus, quem statim in locum Abelis se nactam dicit Eva, anno Adami 130. natus sit Gen. v. 3. atque Adam & Eva cum sua posteritate procul omni dubio liberos genuerint, potuerunt illo spatio ex legitimo concubitu tot homines nasci, qui sufficientes fuerint civitati alicui condendæ vel inchoandæ. Ut non opus sit statuere per anticipationem illa dicta esse de condita a Kaino civitate, quasi perhibere voluisset Moses, hunc esse Chanochum, cujus nomen deinde Kajin urbi imposuerit, ad quam postea exstruendam semet applicuerit, cum posteritas ejus increvisset. Nam Adamum per centum & triginta annos ab Eva fuisse separatum & excommunicatum, atque cum Dæmone fœmina nimirum לילית *Lilith* concubuisse, Evamque cum Dæmone masculo, atque dæmones & spectra nocturna procreasse, quod R. Sal. Jarchi e *Codice Talmudico*, & *Bereschit Rabba Sect. 20. & 24.* refert, insulsis & ineptis fabulis Judæorum adscribendum est. Vide *Notas & observ.* Celebrissimi Theologi & Philologi Steph. Le Moyne ad *Polycarpi Epistolam* pag. 456. & seqq.

VI. Et tantum abest, ut pios Patriarchas duxisse plures flatuant Hebræi, ut fateri cogantur, *ab initio non ita fuisse*, sed ex mala scaturigine, & ab autore non laudato suum ortum duxisse uxorum pluralitatem, neque etiam optime ei cessisse; & longævitatē tribuant abstinentiæ a re Venerea. Ita sagacissimus Abarbenel in *Legem fol. 37. Col. 2.* יוכר והכתוב שלטוך לקח לו שתי נשים להודיע שלהוט היה אדור בולמוס של עריות כי כלם אכלו מעץ הדעת טוב ורע אכול ושבעו והותר ולכן לא נסתפק למך באשה אחת כמו שנסתפק אדם והבל וקין אבל לקח לו שתי נשים והיה נסתפק למך באשה אחת כמו שנסתפק אדם והבל וקין אבל לקח לו שתי נשים והיה Refert *Scriptura Lamechum sibi accepisse duas uxores, ut indicet, illum insatiabili cupiditate Venerea flagrasse; quia omnes comederant de arbore scientia boni & mali, & quidem abundantissime, hinc non sufficiebat Lamecho uxor una, sicut una contenti fuerunt Adam, Abel, & Kajin, sed accepit duas, per quas ex singulari judicio divino vapulavit & punitus fuit.* Idem auctor fol. 40. 2. refert ex vetustioribus interpretibus in *Bereschit Rabba*, quod statuunt, *Enochum fuisse modo justum, modo impium. Tribuunt ei impietatem, eo quod festinarit ad commixtionem cum uxore, quod genuerit semper filios & filias, & non separatus sit ab uxore, dum frequenter ambulavit*

T

c. 1175

cum Deo, eique adhaesit. Ideo eum dicunt modo justum, modo impium fuisse.

VIII. Sed Methuschalechum, quia absolute justus fuerit, distulisse dicunt matrimonium usque ad annum 185. Et pro eo, quod dominatus sit spiritui suo, & non appropinquaverit ad uxorem suam subito, ad majorum exemplum, hanc mercedem a Deo reportasse volunt, ut omnes dies vitæ ejus fuerint 969 anni; Lamechum quidem etiam conjugium distulisse, neque tamen tantam ætatem obtinuisse, propter diluuium. Noachum autem omnes majores in hisce duobus superasse, primum quod subjugarit concupiscentiam suam, ne accederet ad mulierem, donec esset quingentos annos natus; deinde quod genitis tribus filiis, ab uxore separatus non amplius genuerit; ideoque Deum ex aquis diluuii eum eripuisse, vitamque ad 950 annos protraxisse. Ecce polygamia defensores, quam leve & ficulneum, quod attulistis pro vestra sententia ex Hebræorum scitis de patriarchis antediluvianis. Hic cadunt vestrae objectiones, de natura masculi una uxore non contenta; hic falsum esse deprehenditis, maledictum esse qui sero & negligenter se accingit ad matrimonium, & quæ sunt id genus bene multa. Quamvis inclinemus in Augustini sententiam, a Theophilo etiam allegatam. Th. LXXV. quam probabilem judicat de Civit. Dei, lib. xv. Cap. xv. non hic primogenitos filios commemoratos esse, sed quos successionis ordo postebat, ut perveniretur ad Noë. Quemadmodum Mathaus, Abraham, inquit, genuit Isaac, cur non dixit Ismael, quem primitus genuit? Isaac autem, inquit, genuit Jacob: cur non dixit Esau, qui ejus primogenitus fuit? Quia scilicet per illos ad David pervenire non posset; & ita porro. Videmus tamen, quid Hebræi de Patriarcharum conjugio sentiant.

VIII. Ad 2. Resp. polygamiam esse peccatum, hæctenus probatum dedimus, & ulterius probare conabimur. Ad 3. notamus, de Lamechi pietate altum esse silentium in Scriptura sacra. Impium fuisse, conjicere licet ex eo, quod Kajin esset ex Ἐπιγονῆς a malo, imitator scilicet Diaboli, cujus & opera mala erant 1 Joh. 111. 12. Jud. com. 11. Filii enim plerumque vestigiis insunt parentum. οἱ πλεονες κακίας παῖδοι δὲ τε πατρὸς ἀρείας. In Pirke Eliezer cap. XXI. Rabbi Ismael inquit: a Kajin descendunt Ἐπιγονῆς profapiam habent omnes generationes impiorum, rebellium & pravaricantium cum superbia. Sicut Kajin contra mandatum Gen. 1. 28. peccavit cædendo, ita Lamech contra primam institutionem Gen. 11, 24.

uxores multiplicando. Testis est Abarbenel, in digamia Lamechum peccasse, ideoque singulari iudicio divino punitum.

IX. Dein absurdissima est consequentia, Lamechus bonus fuit paterfamilias, a Deo benedictus, & filios habuit artium inventores. Ergo ejus digamia Deo non displicuit. Kajin procul dubio talis fuit, neque tamen ejus sacrificium Deo placuit. Donna filiis Lamechi a Deo concessa sunt communia, ex quibus Dei beneplacitum & hominum bonitatem & virtutes judicare non licet. Non placuit scortatio Gileadi, licet ex meretrice sustulerit Jephtham, cujus fides aliæque virtutes celebrantur in Scriptura. Sagacissimum Abarbenelem si audiamus fol. 37. 2. in Leg. neque filii Lamechi ob artium inventionem tanto honore sunt maectandi :

הנה נקרא תובל קין לפי שאין היה רוצה וזה היה עושה כלי למעשהו חרב וחנית לשבן
 וזהו הרוצח וכן נתיחס אל קין הרוצח
Vocatur Thubal Kajin, quia Kajin erat homicida, cujus operibus promovendis ille arma paravit, gladium scilicet & hastam ad effundendum sanguinem, ideoque generi & familia Kajini accensetur.

X. Dubio quarto occurrendum dicendo, Lamechum fuisse homicidam, clarissime liquere ex Gen. 1 v. 23. Hebræorum traditionem amplectuntur plurimi Interpretes, Hieronymus, Lyranus, Abulensis, Genebrardus, Delrio, Salianus, alii, quod scilicet Lamechus venationi deditus in sylva Kajinum, feram suspicatus, per puerum Tubal Kajinum, ex inscitia, lethali vulnere confixerit, atque mox etiam, tritavum esse animadvertens, ex impatientia ipsum puerum suum; uxoresque inde malum timentes consolatus fuerit hisce verbis: *Audite vocem meam uxores Lamechi, auribus percipite sermonem meum.* כי איש הרגתי לפצעי וילד
Nam virum occidi ad vulnus meum, & adolescentem ad tumorem meum. Cum septuplo sit vindicandus Kain, utique Lamech septuagies septies. Quorum sensum hunc esse vult R. S. Jarchi: *anne ego virum vulneravi data opera, ut vulnus meum, & a me tanquam auctore denominari queat? & num puer, quem occidi, ad ulcus meum occisus est? nonne enim ex errore patravi hoc?* Et si enim ferendi non sunt, qui Judæorum somnia exofculantur, non tamen omnes Hebræorum traditiones fabulis sunt annumerandæ, ubi dubia facta narrantur, quemadmodum 2 Tim. 1 11. 8. Judæ com. 14. modo Scripturæ sacræ & rationi non repugnent.

XI. Sed esto, traditioni isti fidem non esse habendam, & erra-

re Rabbinos atque Arabes in subjecto, uti censent Celeberr. viri Hottingerus & Heideggerus, clarissima tamen sunt verba, cædem a Lamecho patratam significantia: כי איש הרגתי *nam virum occidi.* Talmudici omnia hujus voculæ כי significata reducunt ad quatuor אי *si*, דלמא *forsan*, אלא *sed*, & הריא *quia ecce.* R. D. Kimchi in *libro Radicum*, rationalem tantum conjunctionem esse putat. Sed frequens adhuc alia significatio est *quamvis* Gen. viii. 21. *non maledicturus sum terra amplius propter hominem,* כי *quamvis figmentum cordis sit malum a pueritia ipsius.* Conf. Gen. xlviii. 14. Exod. xiii. 17. cap. xxxix. 9. Jos. xvii. 18. Psal. xxv. 11. xli. 5. lxxi. 15. Dan. ix. 9. Applica omnia ista significata huic textui, neque tamen Lamechum ab homicidio absolveris. lxx legunt ὅτι ἀνδρα ἀπέκτενω *quia virum occidi.* A quibus non abludit Syrus: *בני* *quod virum occidi.* 7 Syrorum & Chald. idem est, quod *quia* vel *quod.* Samaritana versio interrogativa particula utitur *אנא* הלא *annon*, sive *quia.* Interrogatio vehementer asseverat, q. d. certissime, sicut Gen. xiii. 9. Deut. xxxii. 6. Jos. x. 13. Pariter Onkelos לא גברא קטלית לא *nonne occidi virum?* Quo sensu לא etiam occurrit Exod. viii. 26. ולא *& non lapidabunt nos?* pro הלא *annon?* Adde Thren. i. 12.

XII. Thrafonice se jactare, & in malitia quasi gloriari videtur Lamechus, *Nam*, sive *annon* virum occidi, sed ad vulnus meum, quid hoc ad vos? & adolescentem damno meo, non vestro. Ego non video, significantioribus verbis Lamechi cædem exprimi potuisse. Instant tamen, id non præjudicare polygamix. Sed quis non suspicabitur mecum, Lamechum impia progenie ortum, homicidam, durum & inhumanum, præter morem, ex mera libidine duas uxores ducentem peccasse, & quidem contra primum institutum? etsi in homine sceleratissimo latitare queant non quidem veræ, sed externæ quædam virtutes, quæ splendida sunt peccata. Libet hic etiam sententiam proferre Abarbenelis in *Leg. f. 40. 4.* *Initio non nisi unam uxorem unus vir possidebat, ut Eva Adam, Kain suam gemellam, & ita reliqui, ideoque deerat illis dispositio & apparatus ad peccandum. Sed postquam filia multa illis nata sunt, ut quisque posset plures uxores accipere, ad plures filios generandos, tunc in hanc libidinem proruperunt.*

XIII. Ad 5° Respondeo, verum esse, Scripturam Lamechi factum tanquam singulare, heroicum & hætenus inauditum recensere.

fere, eo scilicet modo, quo Jesaias Cap. v. 22. גבורים *strenuos, fortes*, & heroës ad inebriandum se vino, & Seneca gigantes ad potandum appellat, queis plurimum meri cepisse virtus est. In lapsorum angelorum locum successisse electos homines, mera conjectura est; sicut inde nonnulli simul inferunt malorum angelorum numerum, quod tantus sit, quantus electorum; & pauciores bonis malos Thomas Aquinas cum aliis Scholasticis ex 2 Reg. vi. 16. & Greg. de Valentia ex Apoc. xii. 4. colligunt; qui pedem inferunt in ea, quæ non viderunt. Quæ Deus non revelavit, ingenio tentare non licet. Ideo autem Satanam Evam seduxisse, ut conjugium & polygamiam omnibus exosam redderet, quod viderit genus humanum in angelorum lapsorum locum evectum esse, nuptiam legimus. Primum angelorum peccatum cum hominis seductione potius conjunctum fuisse videtur, quod in veritate non steterint, in qua creati erant, (principiis practicis æquitatis, rectitudinis, justitiæ & sanctitatis naturæ eorum inscriptis,) Deumque per mendacium calumniati sint & hominem deceperint. Si conjecturæ locus, Diabolus homini, a Deo constituto Domino terræ & terrestrium creaturarum hanc dignitatem invidisse eamque proprio motu sibi concupivisse, atque ita superbia peccasse videtur, argumento loci 1 Tim. iii. 6.

XIV. Ad 6. Resp. Id ipsum est, quod ad reliquorum patriarcharum excusationem aliqualem adducimus, & quod firmissimum nobis præbet argumentum, ejusmodi conjugii genus Deo non probari, polygamiam nempe sanctis patribus variis occasionibus extortam, sed Lamethum primum hoc ausum esse data opera, fatente Theophilo, quemadmodum Abraham sterilitate & persuasione Saræ, Jacobus fraude Labanis inductus, ut cum pluribus confuescerent. Neque tamen eos propterea absolute & a toto absolvimus & excusamus; scelera enim, teste Musladino Sado in *Rosario Politico Cap. viii. a quocunque patrata fuerint, detestabilia sunt. Si vero a Sapientibus parentur, etiam detestabiliora; quia scientia telum est ad debellandum Diabolum.* Falsissimum autem est, ex memoria deceptæ Evæ, & exilii Adamitici posteros ejus timidos redditos, a polygamia abstinuisse; cum Adam, ut supra ostensum, statim cognoverit uxorem, Deo novum mundi regimen instituyente, & concursum suæ providentiæ ad generationem similis addicente.

T 3,

XV. Deni-

XV. Denique etiam solvitur, imo sponte liquescit 7. Objectio, *Quicumque polygamiam prima vice commissam neque verbis neque factis punit, ille legislator polygamiam pro re licita seu indifferenti habet. Atqui Deus supremus legislator polygamiam prima vice commissam in Lamecho neque verbis neque factis punivit. Ergo.* Falsissima enim est consequentia majoris; quia supponitur, non probatur, nihil reprehensione dignum esse, nisi quod reprehenditur *αὐτολεξεί* in Scriptura. Reprehensiones generales sufficiunt, quæ ad exempla specialia applicandæ. Ubi idololatriam ante diluvium legimus reprehensam? quam tamen jam tunc introductam haud obscure Moses innuit, non tam Gen. iv. 26. quam cap. vi. 5. & seq. & post Mosem Josephus ac Orientales; indene sequitur, a Deo esse approbatam? Ebrietas Noachi, Lothi incestus, Gideonis idololatria, Simsonis scortatio, Saulis *αὐτοχειρία* ideo non excusantur, quod expressis verbis non reprehendantur. Athanasius Vinc. in eos invehitur, qui dixerint, Deum instigare ad peccata, esse causam peccati, & similia, quorum commemoratione invidiam eis concitat, qui durioribus expressionibus cum Scriptura utuntur. Permittit Deus peccatum, præcipit Simeï, ut maledicat, neque tamen peccati auctor est. Ad solis a terra recessum tenebræ oriuntur, neque tamen sol vel terra est earum causa.

XVI. Ad minorem etiam observari velim, historiam antediluvianam brevissime factum Lamechi, sicut alia omnia, perstringere, illud plane non reprehensum, pro certo asseverari non posse. Sufficit, quod in genere Spiritus Dei cum illis hominibus disceptasse dicatur. Ne dicam, quod J. Lightfootus *Observ. in Genes.* asserere non erubescat, *Lamechum conscientia horrore percussum propter polygamiam suam, agnoscere peccatum suum septuplo gravius Caini, & pena meritum ex proportione. Cain enim unum modo hominem occidisse, & solum ejus corpus; at illum pravo exemplo occidisse juvenesque senesque, atque ipsas eorum animas. Ideoque expostulare de eo cum uxoribus suis, quæ ipsum eo induxerant. Quod ego in mediò relinquo. Atque ita breviter mihi dixisse videor, quantum hic locus postulabat.*